

Yaxşı deyiblər, – kasıbın evinə dərd xalvarnan gələr...

DÖYÜŞ ÜÇÜN DOĞULANLAR

Nepal xalqını zəlzələ sığm-yesir gününə qoyub



Qurunqlar Qərbi və Mərkəzi Nepalın digər bölgələrində yaşayan etnik qruplardır. Sayları yarım milyona yaxın. Yansı dağlardakı lama qurunqları, o birlərsə d'üzəndəki qurunqlar... Dilləri tibet qrupuna aid bir dildir. Ruziləri əkinçilikdən, maldarlıqdan çıxır. Cavanların çoxusunu əsgərliyə Nepalın, Hindistan və Böyük Britaniyanın xüsusi təyinatlı ordularına aparırlar.

Görək qurunq xalqının ədicə bir övladı – Məqbədr öz millətinin həyatı, məişəti, gün-güzəranı barədə nə deyir:

– Biz qurunqlar döyüşçü kimi tanınıq: – qorxmaz, igid, dözümlü və güclü. Dünyada çox az tayfa döyüşdə bizə tay tutula bilər. Vaxtilə Nepalın ərazisində bir-biriylə qanlı-bıçaq 47 krallıq olub. Privi Şahın ordusu onların hamısını ələ keçirib birləşdirdi. O, əslən Horxdan idi, buna görə də sonradan cəmi qurunqların kralı çağırıldı.

Britaniya ordusunun xüsusi bölməsində xidmət göstərənlərin çoxu nepal əsgərləridir. Nepal camaatı hərbi işə həm dözümlüdür, həm də sadıq.

Qol gücünə qalsa, biz bir çox

qonşularımızdan qüvvətliyik. Axı Himalay iqlimi yalnız ən güclülərə yaşamağa üz verir. Qışda mənfə qırx, yayda müsbət eyni dərəcə. Biz sərt iqlimə öyrəşmiş camaatıq. Və özümüzdə görə hörmətimiz var. Orduda da bizi elə buna görə seçib-sayırlar. Kəndimizdəki kişilərin hamısı döyüşçüdür. Canımız uşaq məktəbə gedib çatmaq üçün gərək iki saat dağa dırmana, sonra da üzəşəği çaya enə... Adamın canı buz baltasına döner də... Ona görə də Nepallı üçün orduda xidmət ləzzətli bir şeydir.

Düzdür, mən özüm əskərliyə getməmişəm – ailənin tək oğluyam – ona görə. Ömrüm boyu qoyun otarmışam. Baxırsan, hər kənddə adətən iki-üç sürü olur. Ən kasıb həyətdən belə hər səhər on iki-on beş qoyun örüşə gedir. Bir neçə ailə birləşib qoyun otarmağa çoban tuturlar. Apreldə biz daha hündür otlaqlara, yaylağa qalırıq, oktyabr ayında isə yaylaqdan enirik. Bu il mən çobanlara qoşulmadım, yük daşımağa girişdim – indiki işim mənimçün ağır deyil, yaxşı da pul veririlər.

Dalima yüklədiyim şeylər – dağa çıxan əcnəbilərini. Başımda sarıq, belimdə

sağmal qoyun çəkisində yükən getmək mənimçün çətin deyil, dağlar mənə qüvvət verir. Burdakı hər daşı-qayanı uşaqlıqdan tanıyıram. Gəlmələr hündürlükdən qorxur. Çıxmağına çıxırlar, dağdan aşağı düşəndə görürsən kimisinin ayağı burxulub, ya addım atıb yeriyə bilmir. Ölənlər də olur. Mənə qalsa gözəlliyə gerek durub tamaşa eləyəsən, daha onu əzib tapdalamaq yox...

Bizim kəndin üzü güneyədir, şəkil kimi yaraşlıqdır, yuxarıdan baxanda buğda, qarğıdalı, danı, kartof əkinləri görünür. Onları da çox yox, dolanışqı üçün lazım olan qədərincə ekirik. Satmaq üçün yox. Kimə satasan ki? Burda kəndlər hərə öz-özünü dolandırır, şəhərə getmək də, satılıq mal aparmaq da sərf eləmir.

Dağlar adama güc, qüvvət verir və yemək-içmək də bizdə fərqlidir – düyü, buğda, ət, araq. Dağlarda soyuqdur, adamın dişi-dişinə dəyir, qızınmaq üçün gerek dan arağından içəsən.

Şəhər bizdən çox uzaqdır. Əvvəllər şəhərə piyada yeddi günə çatırdıq, indi – maşınla tez olur, ha tərəfə baxırsan turistdir. Əcnəbilər şişman, yekəpər olur, amma mənim kimi dallarında şey daşımır, bizə

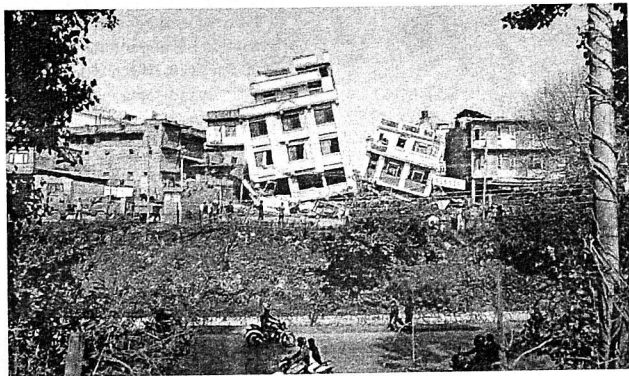
daşıdırırlar. Yemək-içməyi, od-ocağı da yükləyirlər belimizə...

Biz qurunqlar, ancaq özümüzkülərlə evlənik, başqa tayfalardan arvad almaq yasaqdır. Yaxşı olar ki, ər-avrad yaxın qohum ola. Misa! üçün mənim qızım, bacoğluma əre gedəcək.

Nepalda bütün cəmiyyət, Hindistanda olduğu kimi, təbəqələrə, tayfalara bölünüb. İndi təbəqələr aradan çıxır, heç bilməzsən, dağda sənin qabağına çay-çörək gətirən kimdir? Orası yadımdadı ki, anam özümüzdən aşağı təbəqədən olan heç kəsi evə yaxın buraxmazdı.

Qurunqların özləri də müxtəlif olur – düzdə yaşayanlar, yamacda özünə ev tikənlər. Biz dağdaniq, ona görə adımıza lama-qurunq deyilir.

Qurunqların meydana çıxması barədə xeyli əfsanələr var. Hindistan kralı Surinin Loçan adlı böyük oğlu və Noçan adlı kiçik oğlu varmış. Kral kiçik oğlunu çox istəyirdi və taxt-tacını da ona vəsiyyət etmişdi, buna görə də böyük oğul saraydan üz döndərib getmişdi. O, arvadı, dostu və qulluqçusu ilə birgə şimala, dağlara üz tutur. Onlardan da qurunqlar əmələ gəlmişdi. Biz şimaldan gəlmişik, əcdadlarımız dağ adamları olub, əbəs yerə deyil ki, bizim dilimiz qonşu



tibetlilərə oxşardır. Adətən hansısa ayın keçirəndə, ya bütperəst rahibini, ya da təbiətin qədim ruhları ilə ünsiyyət quran yerli şamanları çağırırlar. Bəzən də hər ikisini. Günləri tibet təqvimini ilə sayırlar. Uşağın dünyaya gəlməsi bizdə də şadyanılıqdır. Amma, qadın gerek öz ata evində doğmasın – bunun düşər-düşməzi olar. Qız uşağının - yeddi, oğlan uşağının dünyaya gəlməsindən



doqquz gün sonra ana və uşağın bədəninə inək sidii çilənir. Bununla uşağa xeyir-dua verilir və qadın bu minvalla şər qüvvələrdən himf olunur. Sonra uşağa ad qoyurlar, onun qulağı deşilir, eğer qızıdırsa, burnunu da üstəlirik. Özü də sol pərəni. Bəs

niyə sol pərəni? Guya nikbinliyə və şükranlığa səbəb olan damar ordan keçir.

İnsanın ölümünü müşayiət edən yas ayinlərinə biz nepallilərdə xüsusi fikir verilir. Dəfnəndən əvvəl bədən oturaq vəziyyətə gətirilir, cəsədi taxta qutuya, yaxud da aile imkanlıdırsa, mis boruya qoyulur. Sonra mərhumun evinə şaman gəlir, ayin icra eləyir. Mərhumun baş tərəfi qapıya tərəf döndərilir və belə hesab olunur ki, o, Günəşi – qurunq tanrısını mütlaq görməlirdir...

Nepalda adamı suda, torpaqda, odda dəfn etmək məqbuldur. Hər şey təbiətdən asılıdır: eğer torpaq daşlıdırsa, onda məzar



qazımaq çətinləşir. Eđer odun-ocaq kasadıdırsa cəsəd yandırılır. Qalır çay – o da həmişə axıb gətməyindədi. Cəsədi suya verirlər, çay onu, döyüş meydanında doğma və yad torpaqlar uğrunda hardasa qərıblıkdə ölən əfsanəvi əcdadların yanına aparıb gedir...

Mən bəzən gecələr ulduz dolu göylərə baxıram və fikirləşirəm: mənim xalqım nə əcəb şimaldan bu yerlərə gəlir və bəs bizdən əvvəl buralarda görəsən kimlər yaşayıb? Eləcə biz qurunqlar da gedəsiyik, – bizim yerimizdə də yeğin kimslərsə peyda olacaq. Neynəməli, həyatın qanunu belədir...